

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2006 vp

Hallituksen esitys laeiksi Pelastusopistosta ja pelastuslain 15 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä helmikuuta 2006 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi Pelastusopistosta ja pelastuslain 15 §:n muuttamisesta (HE 222/2005 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 12/2006 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Mika Kättö, sisäasiainministeriö
- koulutusjohtaja Pekka Rantala, Pelastusopisto
- professori Olli Mäenpää
- professori Kaarlo Tuori.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- oikeusministeriö
- opetusministeriö
- Svenska Finlands folkting.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Pelastusopistosta, joka korvaisi vuoden 1995 alussa voimaan tulleen lain Pelastusopistosta. Esityksen tavoitteena on uudistaa Pelastusopistoa koskevat säännökset siten, että säädöstaso vastaisi perustuslaissa asetettuja vaatimuksia. Pelastusopiston hallintoa, koulutusta, opetusta ja tutkintoja koskevia säännöksiä ehdotetaan myös täydennettäväksi ja uudistettaviksi. Pelastusopiston opiskelijoiden oikeusturvan parantamiseksi opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla nykyistä kattavammin, tarkemmin ja täsmällisem-

min. Uutta lakia ehdotetaan sovellettavaksi nykyistä laajemmin pelastustoimen päällystökoulutuksen ammattikorkeakouluopiskelijoihin opistossa opiskelevien henkilöiden yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi.

Valtion vastuusta pelastustoimen koulutuksen järjestämisessä säädetään pelastuslain 15 §:ssä. Esitys sisältää ehdotuksen laiksi pelastuslain 15 §:n muuttamisesta siten, että säännöksessä otetaan huomioon ehdotettu uusi laki Pelastusopistosta.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2006.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Uudistuksen keskeisenä tavoitteena on saattaa Pelastusopistoa koskeva sääntely vastaamaan perustuslain vaatimuksia. Säädettyvällä lailla Pelastusopistosta tarkistetaan ja täydennetään samalla opistoa koskevia säännöksiä sisällöllisesti muun muassa ottaen huomioon käytännössä esille tulleet kehittämistarpeet ja opiston toiminnassa tapahtuneet tosiasialliset muutokset. Valiokunta tähdentää esitykseen sisältyvien opiskelijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevien säännöksiä merkitystä opiskelijoiden oikeusturvan kannalta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että pelastustoimen tutkimus- ja kehittämistoiminta, tutkimustoiminnan koordinointi ja siviilikriisinhallintakoulutus saavat lakisääteisen perustan Pelastusopiston tehtävinä. Nykyisin Pelastusopisto hoitaa näitä tehtäviä sisäasiainministeriön ja opiston välisen tulossopimuksen perusteella.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä tästä mietinnöstä ilmenevin kannanotoin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki Pelastusopistosta

Opetuskieli

Lakiehdotuksen 17 §:n 1 momentin mukaan Pelastusopiston opetuskieli on suomi. Opetusta annetaan myös ruotsin kielellä ja tarvittaessa muullakin kielellä. Pykälän 2 momentin nojalla opiskelija saa opiskelijavalinnassa ja kokeissa käyttää joko suomen tai ruotsin kieltä.

Perustuslakivaliokunta on todennut lausunnossaan yleisluonteisesti, että kielten opetuksessa ja opetuskielessä on syytä kiinnittää huomiota perustuslain 17 §:n mukaisten kielellisten oikeuksien toteutumiseen, koska Pelastusopisto on

valtakunnan ainoa alan tutkintoon johtava oppilaitos.

Käytännössä valtaosa Pelastusopiston antamasta koulutuksesta toteutetaan suomenkielisinä koulutusohjelmina. Ruotsinkielisiä koulutusohjelmia Pelastusopisto on järjestänyt tarvekaritoitukseen perustuen. Käytännössä esimerkiksi joka vuosi toteutettaviin ruotsinkielisiin koulutusohjelmiin ei valiokunnan saaman tiedon perusteella olisi riittävästi hakijoita. Hallituksen esityksen säännös siitä, että Pelastusopiston opetuskieli on suomi ja opetusta annetaan myös ruotsin kielellä vastaa Pelastusopiston nykyisiä opetusjärjestelyjä samoin kuin voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Lakiehdotuksen 9 §:stä ilmenee, että Pelastusopiston rehtorin ja vakinaisen opetushenkilöstön sekä tarvittaessa muunkin henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Myös Pelastusopiston henkilöstön kielitaitoa koskeva sääntely on tarkoitus sisällyttää valtioneuvoston asetukseen. Valiokunta katsoo, että asetuksen valmistelussa tulee ottaa huomioon Pelastusopistossa annettava sekä suomenkielinen että ruotsinkielinen opetus.

Valiokunta korostaa, että Pelastusopiston vastuulle kuuluvassa opetuksessa tulee huolehtia opiskelijoiden käytännön tarpeiden mukaisesti opetuksesta molemmilla kansalliskielillä. Kielellisten oikeuksien toteuttamisessa on kysymys Pelastusopistossa opiskelevien oikeuksien ohella myös siitä, että pelastusalan henkilöstössä on riittävästi kumpaakin kansalliskieltä taitavia.

Opiskeluoikeuden menettäminen ja kurinpitorangaistus

Opiskelija menettää opiskeluoikeutensa 28 §:n 1 momentin 1) kohdan nojalla, jos hän on antanut Pelastusopistoon pyrkieessään vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taikka salannut sellaisen itseään koskevan seikan, joka olisi voinut estää opiskelijaksi valinnan.

Hallintovaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä perustuslakivaliokunnan tavoin kohtuuttoman

ankarana, koska opiskelija voi sanamuodon perusteella menettää opiskeluoikeutensa vähäisenkin väärän tai harhaanjohtavan tiedon perusteella.

Hallintovaliokunta ehdottaa 28 §:n 1 momentin 1) kohdan täsmentämistä oikeasuhtaisuuden vaatimukset huomioon ottaen seuraavasti: "Opiskelija menettää opiskeluoikeutensa, jos hän on antanut Pelastusopistoon pyrkiessään *sellaisen väärän tai harhaanjohtavan tiedon taikka salannut sellaisen itseään koskevan seikan, joka olisi estänyt hänen valintansa opiskelijaksi*".

Valiokunnan ehdottamassa muodossa on arvioitava, onko väärä tai harhaanjohtava tieto taikka salattu tieto sellainen, että se olisi estänyt henkilön valinnan opiskelijaksi. Kysymys on jälkikäteen tehtävästä hallinto-oikeudellisesta harkinnasta. Mikäli kyseessä olisi koulutukseen ottamista koskevan ehdottoman laissa säädetyn edellytyksen vastainen menettely, asiassa ei luonnollisesti olisi mahdollisuutta päätyä muuhun kuin opiskeluoikeuden menettämiseen.

Lakiehdotuksen 28 §:n 1 momentin 2) kohdan mukaan opiskelija menettää opiskeluoikeutensa, jos "hän ei ole ilmoittautunut opistoon 20 §:ssä säädetyllä tavalla eikä ilmoittautumisen laiminlyöminen syynä ole ylivoimainen este."

Valiokunta katsoo, että hallituksen esitykseen sisältyvä sääntely saattaa johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen. Valiokunta on lähtenyt siitä, että mikäli ilmoittautumisen laiminlyönti johtuu esimerkiksi inhimillisestä erehdyksestä, ei opiskelijan tule lähtökohtaisesti menettää opiskeluoikeuttaan. Valiokunta ehdottaakin 28 §:n 1 momentin 2 kohdan hyväksymistä näin kuuluvana: "Opiskelija menettää opiskeluoikeutensa, jos hän ei ole ilmoittautunut opistoon 20 §:ssä säädetyllä tavalla, ellei *opisto perustelusta syystä hyväksy asetetun määräajan jälkeen tapahtunutta ilmoittautumista*."

Hallituksen esityksen 30 §:n 1 momentin viimeisessä virkkeessä säädetään, että opiskelija voi menettää asumisoikeutensa opiston asuntolassa määrääjäksi tai kokonaan, jos hän on rikkonut opiston asuntolaa koskevia järjestyssäännön määräyksiä.

Hallintovaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmenevään kantaan, että tällainen kurinpitörajoitus on oikeasuhtaisuuden kannalta arveluttava ottaen huomioon, että asumisoikeus on merkittävä yksilön oikeus. Hallintovaliokunta ehdottaakin 30 §:n 1 momentin loppuosan hyväksymistä seuraavasti: "Jos opiskelija on rikkonut opiston asuntolaa koskevia järjestyssäännön määräyksiä, *voidaan häntä rangaista kirjallisella varoituksella. Vakavasta tai kirjallisen varoituksen jälkeen toistuvasta opiston asuntolaa koskevien järjestyssäännön määräysten rikkomisesta opiskelija voidaan määrätä menettämään asumisoikeutensa opiston asuntolassa määrääjäksi tai kokonaan*."

2. Laki pelastuslain 15 §:n muuttamisesta

Valiokunta puoltaa 2. lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Säättämisjärjestys

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 28 ja 30 § hyväksytään muutettuna seuraavasti:

28 §

Opiskeluoikeuden menettäminen ammatillisessa peruskoulutuksessa

Opiskelija menettää opiskeluoikeutensa, jos:

1) hän on antanut Pelastusopistoon pyrkiessään *sellaisen väärän tai harhaanjohtavan tiedon taikka salannut sellaisen itseään koskevan*

seikan, joka olisi estänyt hänen valintansa opiskelijaksi;

2) hän ei ole ilmoittautunut opistoon 20 §:ssä säädetyllä tavalla, *ellei opisto perustellusta syystä hyväksy asetetun määräajan jälkeen tapahtunutta ilmoittautumista;*

(3—5 kohta kuten HE)

(2 ja 3 mom. kuten HE)

30 §

Kurinpitörangaistus

Pelastusopiston ammatillisessa peruskoulutuksessa olevaa opiskelijaa ja pelastustoimen päällystökoulutuksessa olevaa ammattikorkeakouluopiskelijaa, joka on toiminut Pelastusopiston järjestyssäännön määräysten vastaisesti, har-

joittanut opinnoissaan vilppiä, kieltäytynyt 24 §:ssä tarkoitetusta päihdetestauksesta tai antanut päihteiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen, voidaan rangaista rikkomuksen vakavuudesta riippuen joko kirjallisella varoituksella tai erottamalla hänet enintään vuoden pituiseksi määräajaksi. Jos opiskelija on rikkonut opiston asuntolaa koskevia järjestyssäännön määräyksiä, voidaan häntä rangaista kirjallisella varoituksella. Vakavasta tai kirjallisen varoituksen jälkeen toistuvasta opiston asuntolaa koskevien järjestyssäännön määräysten rikkomisesta opiskelija voidaan määrätä menettämään asumisoikeutensa opiston asuntolassa määräajaksi tai kokonaan.

(2 ja 3 mom. kuten HE)

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Veijo Puhjo /vas
jäs. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
Rakel Hiltunen /sd
Jyrki Kasvi /vihr
Esko Kurvinen /kok

Kari Kärkkäinen /kd
Heli Paasio /sd
Mauri Salo /kesk
Ahti Vielma /kok
Tuula Väättäinen /sd
vjäs. Petri Salo /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.